

Cauza C-530/23 [Barało]ⁱ**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

17 august 2023

Instanța de trimitere:

Sąd Rejonowy we Włocławku (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

17 august 2023

Procedură penală împotriva:

KP

Obiectul procedurii principale

Procedură penală împotriva unei persoane aflate sub tratament psihiatric, suspectată de posesie de stupefiante și de conducere sub influența unor astfel de substanțe.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Interpretarea dreptului Uniunii în ceea ce privește garanțiile procedurale privind accesul la un avocat pentru o persoană vulnerabilă sau care se află într-o situație deosebit de dificilă – Conformitatea dispozițiilor de drept național cu dreptul Uniunii – Posibilitatea sau obligația de a lăsa neaplicate dispozițiile de drept național care contravin dispozițiilor directivelor – Aplicabilitatea directă a unei directive – Posibilitatea sau obligația de a nu lua în considerare, în cadrul unei proceduri penale, probele obținute cu încălcarea dispozițiilor directivelor – Atribuțiile procurorului în contextul protecției judiciare efective – Conformitatea cu dreptul Uniunii a dispozițiilor care conferă Minister Sprawiedliwości (ministrul justiției, Polonia) de a da instrucțiuni obligatorii procurorilor – Articolul 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

ⁱ Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

Întrebările preliminare

1. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (18), (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu dispozițiile articolului 3 alineatul (2) literele (a) și (c) și ale articolului 3 alineatul (3) litera (a) din Directiva (UE) 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate și analizate în lumina [punctelor] 6, 7, 11 și 13 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că introduc o normă cu efect direct și obligatoriu conform căreia este ilicit ca actul de interogare a unei persoane vulnerabile să se desfășoare fără participarea unui avocat, atunci când există în fapt premise obiective pentru acordarea asistenței judiciare și atunci când, în același timp, organul de anchetă nu acordă asistență judiciară din oficiu (inclusiv cu caracter de urgență sau provizorie) fără întârzieri nejustificate și înainte de interogarea persoanei în cauză [*in concreto* o persoană vulnerabilă] de către poliție, de către o altă autoritate de aplicare a legii sau de către o autoritate judiciară, sau înainte de efectuarea unor acte concrete de anchetă sau de obținere a probelor[?]

2. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (18), (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu conținutul articolului 1 alineatul (2) din [aceeași directivă] și analizate în lumina [punctelor] 6, 7, 11 și 13 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, trebuie interpretate în sensul că [i] faptul de a nu identifica, în cursul procedurii, situația de vulnerabilitate potențială a unei persoane sau de a nu recunoaște vulnerabilitatea acesteia, în pofida unor circumstanțe de fapt care justificau o identificare promptă, și [ii] și lipsa posibilității de a contesta evaluarea situației de vulnerabilitate potențială a acestei persoane și de a i se acorda asistență judiciară gratuită fără întârzieri nejustificate nu sunt în niciun caz licite în cauzele privind infracțiuni pasibile de pedepse privative de libertate, și în sensul că circumstanțele care au condus la neidentificarea acestei situații și la neacordarea asistenței judiciare gratuite trebuie să fie menționate în mod expres în decizia, în principiu supusă căilor de atac, de a proceda la interogare în absența unui avocat[?]

3. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (18), (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din [aceeași directivă] și analizate în lumina secțiunii 3 punctul 7 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, trebuie interpretate în sensul că neintroducerea de către un stat membru a prezumției de vulnerabilitate în cadrul unei proceduri penale trebuie considerată ca împiedicând suspectul să beneficieze de garanția prevăzută la articolul 9 din Directiva 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, analizată în lumina [punctului] 11 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale și, în consecință, autoritățile judiciare sunt obligate, într-o astfel de situație, să aplice în mod direct dispozițiile directivei[?]

4. În cazul unui răspuns afirmativ la una sau mai multe dintre întrebările preliminare prima-a treia, dispozițiile celor două directive menționate în aceste întrebări trebuie interpretate în sensul că se opun unor dispoziții naționale precum:

a) articolul 301 a doua teză din k.p.k. [Kodeks postępowania karnego (Codul de procedură penală)], potrivit căruia suspectul este interogat cu participarea unui avocat desemnat din oficiu numai la cererea sa, iar neprezentarea avocatului la interogatoriu nu împiedică interogarea suspectului,

b) articolul 79 alineatul 1 punctele 3 și 4 din Codul de procedură penală, potrivit căruia, în cadrul procedurilor penale, un acuzat (suspect) trebuie să aibă avocat în cazul în care există o îndoială rezonabilă cu privire la chestiunea dacă, în momentul săvârșirii faptei, capacitatea sa de a conștientiza însemnătatea faptei sau de a-și controla comportamentul nu era exclusă sau afectată în mod semnificativ și dacă există o îndoială rezonabilă cu privire la faptul că starea sa de sănătate psihică îi permite să participe la procedură sau să își asigure apărarea în mod independent și rezonabil[?]

5. Dispozițiile coroborate ale articolului 3 alineatul (2) litera (a) și ale articolului 3 alineatul (3) litera (b) din Directiva (UE) 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate, citite în coroborare cu principiul supremației și al efectului direct al directivelor, obligă autoritățile de

anchetă, instanțele și orice autorități ale statului să înlăture aplicarea dispozițiilor de drept național care contravin directivei, cum ar fi cele enumerate la a patra întrebare, și, în consecință, având în vedere că termenul de transpunere a acesteia a expirat, să înlocuiască norma națională respectivă cu normele aplicabile ale directivei menționate mai sus, care au efect direct [?]

6. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare trebuie interpretate în sensul că, în lipsa unei decizii de acordare a asistenței judiciare gratuite sau în cazul în care nu se acordă asistență judiciară gratuită unei persoane vulnerabile sau unei persoane presupuse a se afla într-o situație de vulnerabilitate, conform prevederilor secțiunii 3 punctul 7 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale (2013/C 378/02) și, ulterior, se efectuează acte de instrucție penală, cu participarea acestei persoane, de către organul de poliție sau de către o altă autoritate de aplicare a legii, inclusiv a unor acte care nu pot fi reluate în fața instanței, instanța națională care judecă cauza penală, precum și orice altă autoritate a statului care administrează justiția în materie penală (și, prin urmare, organele de anchetă) au obligația **de a înlătura aplicarea dispozițiilor de drept național care contravin directivei**, cum ar fi cele menționate la întrebarea a patra, și, în consecință, având în vedere că termenul de transpunere a expirat, de a înlocui norma națională cu normele directivei menționate[,] care au efect direct, chiar și atunci când persoana în cauză, după finalizarea anchetei (sau a instrucției penale) și trimiterea rechizitoriului de către procuror la instanță, și-a desemnat un apărător ales [?]

7. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din [aceeași directivă] și analizate în lumina [punctelor] 6, 7, 11 și 13 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că **statul membru este obligat să se asigure că persoanele suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale care beneficiază de o prezumție de vulnerabilitate sau care sunt vulnerabile sunt imediat identificate și recunoscute ca atare și că asistența judiciară este obligatorie chiar și atunci când autoritatea competentă nu solicită unui expert independent să evalueze gravitatea vulnerabilității, nevoile persoanei vulnerabile și caracterul adecvat al oricărei**

măsurile luate sau preconizate în legătură cu persoana vulnerabilă, până la efectuarea unei evaluări adecvate de către expertul independent[?]

8. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea a șaptea, dispozițiile menționate mai sus ale directivei și ale recomandării Comisiei trebuie interpretate în sensul că **se opun unei dispoziții naționale precum cea de la articolul 79 alineatul 1 punctele 3 și 4 din Codul de procedură penală**, potrivit căruia, în cadrul procedurilor penale, o persoană urmărită penal trebuie să aibă avocat **numai** în cazul în care există o îndoială rezonabilă cu privire la chestiunea dacă, în momentul săvârșirii faptei, capacitatea sa de a conștientiza însemnătatea faptei sau de a-și controla comportamentul nu era exclusă sau afectată în mod semnificativ și dacă există o îndoială rezonabilă cu privire la faptul că starea sa de sănătate psihică îi permite să participe la procedură sau să își asigure apărarea în mod independent și rezonabil[?]

9. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5), ale articolului 9 și considerentele (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din [aceeași directivă] și analizate în lumina punctelor 6, 7, 11 și 13 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale cât și principiul prezumției de vulnerabilitate, trebuie interpretate în sensul că **cel mai târziu înainte de primul interogatoriu al suspectului de către poliție sau altă autoritate competentă, autoritățile competente (parchetul, poliția) trebuie să procedeze imediat la identificarea și recunoașterea procedurală a vulnerabilității suspectului în procedură penală și să se asigure că suspectului i se acordă asistență judiciară sau asistență de urgență (provizorie), precum și să se abțină de la interogarea suspectului până la acordarea asistenței judiciare gratuite sau a asistenței de urgență (provizorie) persoanei în cauză[?]**

10. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea a noua, dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din [aceeași directivă] și analizate în lumina [punctelor] 6, 7, 11 și 13 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, trebuie interpretate în sensul că obligă statele membre să precizeze în mod clar în dreptul lor intern motivele și criteriile oricărei derogări de la identificarea imediată și recunoașterea vulnerabilității unui

suspect în cadrul procedurilor penale și să se asigure că acesta beneficiază de asistență judiciară sau de asistență de urgență (provizorie), orice derogare trebuind să fie proporțională, limitată în timp și să nu aducă atingere principiului echității procedurii și să ia forma unei decizii procedurale de autorizare a unei derogări provizorii, pe care, în principiu, o parte ar trebui să o poată ataca în instanță[?]

11. Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale coroborate cu articolul 3 alineatul (2) litera (a) și cu articolul 3 alineatul (3) literele (a) și (b) din Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate, prin raportare la articolul 1 alineatul (2) și la considerentul (27), precum și la articolul 8 din Directiva 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, trebuie interpretate în sensul că, în lipsa acordării de către autoritatea procedurală și a precizării motivelor pentru care nu se acordă asistență judiciară gratuite unei persoane care beneficiază de prezumția de vulnerabilitate și/sau este vulnerabilă (în conformitate cu punctele 7 și 11 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale), această persoană are dreptul la o cale de atac efectivă, iar o astfel de cale de atac poate fi considerată instituția dreptului procesual intern prevăzută la articolul 344a din Codul de procedură penală, prin care se impune ca dosarul să fie retrimis parchetului pentru:

- a) ca organul de anchetă să identifice și să recunoască vulnerabilitatea suspectului în procedura penală,
- b) a i se oferi suspectului posibilitatea de a se consulta cu un avocat înainte de interogatoriu,
- c) a efectua interogatoriul suspectului în prezența avocatului, cu înregistrarea audio-video a interogatoriului propriu-zis,
- d) a permite avocatului să consulte dosarul de urmărire penală și să formuleze orice cerere de probe din partea persoanei vulnerabile și a avocatului desemnat din oficiu sau a avocatului ales de suspect?

12. Dispozițiile coroborate ale articolului 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, ale articolului 6 alineatul (1) și ale articolului 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană și ale articolului 6 alineatul (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană coroborate cu articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, întocmită la Roma la 4 noiembrie

1950, astfel cum a fost modificată ulterior prin Protocoalele nr. 3, 5 și 8 și completată prin Protocolul nr. 2, în legătură cu prezumția de vulnerabilitate, astfel cum este prevăzută la punctul 7 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale trebuie interpretate în sensul că interogarea unui suspect de către un ofițer de poliție sau de către o altă persoană autorizată să efectueze acte de anchetă, în cadrul unui spital de psihiatrie, fără a ține seama de starea de incertitudine și în condiții de libertate de exprimare deosebit de limitată și de vulnerabilitate psihică specifică și în absența unui avocat, constituie un tratament inuman și, ca atare, descalifică în general un astfel de act procedural de interogare ca fiind contrar drepturilor fundamentale ale Uniunii[?]

13. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea de la punctul 12, dispozițiile citate la întrebarea a douăsprezecea trebuie interpretate în sensul că autorizează (sau – alternativ – obligă) [i] o instanță națională care judecă o cauză penală (care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare coroborate cu punctul 7 din Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, și care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate), dar și [ii] orice alte autorități de procedură penală care efectuează acte de procedură în cauză să **înlătore aplicarea dispozițiilor de drept național care contravin directivei**, în special articolul 168a din Codul de procedură penală, și, în consecință, având în vedere că termenul de transpunere a acesteia a expirat, să înlocuiască norma națională cu normele direct aplicabile ale directivei menționate, chiar și atunci când persoana în cauză, după finalizarea anchetei (sau a instrucției penale) și trimiterea rechizitoriului de către procuror la instanță, și-a desemnat un apărător ales[?]

14. Dispozițiile coroborate ale articolului 2 alineatul (1) litera (b), ale articolului 4 alineatul (5) și ale articolului 9, precum și considerentele (19), (24) și (27) ale Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, citite în coroborare cu dispozițiile articolului 3 alineatul (2) literele (a), (b) și (c) și ale articolului 3 alineatul (3) litera (b) din Directiva (UE) 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de

libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate, și coroborate și cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și cu principiul efectivității în dreptul Uniunii Europene, trebuie interpretate în sensul că procurorul[,] atunci când acționează în faza anchetei într-o cauză penală[,] este obligat să acționeze cu respectarea deplină a cerințelor Directivei 2016/1919, care au efect direct, și, prin urmare, să se asigure că un suspect sau un acuzat protejat de directiva sus-menționată beneficiază în cadrul procedurii de protecție juridică efectivă de la cel mai apropiat dintre următoarele termene:

- a) înainte de a fi interogat de poliție sau de alte autorități de aplicare a legii sau judiciare,
- b) în momentul în care autoritățile de aplicare a legii sau alte autorități competente efectuează cercetări sau alte acte de strângere de probe în conformitate cu articolul 3 alineatul (3) litera (c) din Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2013/48/UE din 22 octombrie 2013,
- c) imediat după privarea de libertate (prin care se înțelege, de asemenea, internarea într-un spital de psihiatrie)

și, dacă este necesar, este obligat să înlăture aplicarea instrucțiunilor procurorilor superiori ierarhic dacă este convins că respectarea acestora ar aduce atingere protecției efective a unui suspect care este vulnerabil sau beneficiază de prezumția de vulnerabilitate, inclusiv dreptului acestuia la un proces echitabil sau oricărui alt drept de care beneficiază în temeiul Directivei 2016/1919 coroborate cu Directiva 2013/48/UE[?]

15. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea a paisprezecea, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care enunță principiul protecției juridice efective, coroborat cu articolul 2 TUE și cu principiul respectării statului de drept, astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții (a se vedea Hotărârea din 27 mai 2019 în cauza C-508/18), precum și cu principiul independenței justiției, prevăzut la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale, astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții (a se vedea Hotărârea din 27 februarie 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117), trebuie interpretate în sensul că **dată fiind posibilitatea ca Prokurator Generalny (Procurorul general, Polonia) sau parchetele de grad superior să emită instrucțiuni obligatorii pentru procurorii de grad inferior, care să îi oblige pe procurorii de grad inferior să înlăture aplicarea unor norme ale dreptului Uniunii cu efect direct sau care să împiedice aplicarea unor astfel de norme, aceste principii se opun unei legislații naționale care prevede o dependență directă a parchetului de organul executiv, și anume de Ministrul justiției, și se opun, de asemenea, existenței unei legislații naționale care limitează și independența procurorului în aplicarea dreptului Uniunii, în special:**

a/ articolului 1 alineatul 2, articolului 3 alineatul 1 punctele 1 și 3 și articolului 7 alineatele 1-6 și 8, precum și articolului 13 alineatele 1 și 2 din ustawa z dnia 28 stycznia 2016 roku Prawo o prokuraturze (Legea din 28 ianuarie 2016 privind Ministerul Public), din conținutul cărora reiese că Ministrul justiției, care este în același timp și Procuror general și organul superior al parchetului, are competența de a emite dispoziții obligatorii pentru procurorii de rang inferior, inclusiv de natură să limiteze sau să obstrucționeze aplicarea directă a dreptului Uniunii[?]

Dispozițiile de drept internațional invocate

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”): articolul 3, articolul 6 paragraful 3 literele (b) și (c).

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

1. Tratatul privind Uniunea Europeană: articolele 2, 6, 9 și articolul 19 alineatul (1).
2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: articolele 4 și 47.
3. Directiva (UE) 2016/1919 a parlamentului european și a consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare (JO 2016, L 297, p. 1, denumită în continuare „Directiva 2016/1919”): considerentele (18), (19), (24) și (27); articolul 2 alineatul (1) literele (b) și (c) și alineatul (2), articolul 4 alineatul (5), articolul 8 și articolul 9.
4. Recomandarea Comisiei din 27 noiembrie 2013 privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale: considerentele (1), (6), (7), (11) și (13); punctele 4, 7, 11 și 13.
5. Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (JO 2013, L 294, p. 1, denumită în continuare „Directiva 2013/48/UE”): considerentele (50) și (51); articolul 3.

Dispozițiile naționale invocate

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Constituția Republicii Polone): art. 7, 9, 42 ust. 2.

2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Legea din 6 iunie 1997 – Codul penal) (denumită în continuare „Codul penal”): articolul 1 alineatul 1, articolul 31 alineatele 1 și 2.

3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego (Legea din 6 iunie 1997 – Codul de procedură penală) (denumită în continuare „Codul de procedură penală”): articolele 6, 7, 16, 71, articolul 79 alineatul 1 punctele 3 și 4, articolul 79 alineatul 3, articolul 81 alineatul 1, articolul 81a alineatele 2 și 3, articolul 137, articolul 147 alineatele 1, 2 și 2b, articolul 168a, articolul 171 alineatele 1, 5 și 7, articolul 175 alineatul 1, articolul 245 alineatul 1, articolul 298 alineatul 1, articolul 300 alineatele 1 și 4, articolul 301, articolul 313 alineatul 1, articolul 321, articolul 326 alineatele 1 și 2, articolul 344a alineatele 1 și 2, articolul 437 alineatele 1 și 2, articolul 463 alineatul 1.

4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Legea din 27 iulie 2001 privind organizarea instanțelor de drept comun) Dz.U. din 2001, nr. 98, poziția 1070, cu modificările ulterioare (denumită în continuare „Legea privind organizarea instanțelor de drept comun”): articolele 9, 9a și 53c.

5. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Legea din 28 ianuarie 2016 privind Ministerul Public), Dz. U. din 2016 poziția 176, cu modificările ulterioare: articolele 1, 3, 7, 13 și 106.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg

1. Hotărârea din 27 noiembrie 2008 în cauza Salduz împotriva Turciei (ECLI:CE:ECHR:2008:1127JUD003639102) - punctele 50, 51, 54, 55, 60, 62 și 72.

2. Hotărârea din 31 martie 2009 în cauza Płonka împotriva Poloniei (ECLI:CE:ECHR:2009:0331JUD002031002) - punctele 34, 35, 41 și 42.

3. Hotărârea din 13 septembrie 2016 în cauza Ibrahim și alții împotriva Regatului Unit (ECLI:CE:ECHR:2016:0913JUD005054108) - punctele 249, 253-255, 257, 258, 261 și 271-274.

4. Hotărârea din 9 noiembrie 2018 în cauza Beuze împotriva Belgiei (ECLI:CE:ECHR:2018:1109JUD007140910).

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 La instanța de trimitere este pendinte o procedură penală împotriva lui K.P., acuzat că:
 - a) la 22 iulie 2022, acționând cu încălcarea dispozițiilor Legii privind combaterea dependenței de droguri, s-a aflat în posesia unei substanțe stupefiante sub formă de marijuana în cantitate brută de 8,50 grame și a unei

substanțe psihotrope sub formă de amfetamină în cantitate brută de 33,83 grame, respectiv infracțiunea prevăzută la articolul 62 alineatul 1 din ustawa z dnia 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Legea din 29 iulie 2005 privind combaterea dependenței de droguri) [denumită în continuare „Legea privind combaterea dependenței de droguri”];

- b) la 21 iulie 2022, în jurul orei 23:55, aflându-se sub influența unui drog cu efect similar cu cel al alcoolului, având o concentrație de 156,2 ng/ml de amfetamină în sânge, a condus un autoturism, respectiv infracțiunea prevăzută de articolul 178a alineatul 1 din Codul penal.
- 2 K.P. a fost reținut la ora 00:05 de polițiștii care cu puțin timp înainte, chiar înainte de miezul nopții se interesaseră de starea tehnică a autovehiculului pe care îl conducea dar, după ce au vorbit cu K.P., au plecat. În momentele premergătoare reținerii, K.P. se afla în afara vehiculului, era nervos și se exprima incoerent. La solicitarea polițiștilor, acesta le-a dat punguțele de plastic pe care le avea în posesie, care conțineau un praf alb și un amestec de plante uscate de culoare verde. După ce a fost reținut, a fost dus la spital, unde i s-a prelevat sânge pentru testarea pentru substanțe stupefiante.
 - 3 În dimineața zilei de 22 iulie 2022, fără ca K.P. să fie prezent, i-a fost percheziționată locuința. Într-o fază ulterioară a procedurii, și tot în absența lui K.P., a fost efectuată analiza înregistrărilor de pe camerele de supraveghere video de pe străzile pe care este posibil ca acesta să fi circulat cu mașina.
 - 4 Testul cu dispozitivul drugtest a arătat că substanțele predate de K.P. erau marijuana și, respectiv, amfetamină. La 22 iulie 2022, la ora 12:15, a fost pus sub acuzare pentru infracțiunea prevăzută la articolul 62 alineatul 1 din Legea privind combaterea dependenței de droguri.
 - 5 K.P. a fost informat cu privire la dreptul pe care îl avea de a apela la un avocat ales și la posibilitatea de a avea un avocat din oficiu pe motiv de situație economică. De asemenea, a fost informat cu privire la dreptul de a da declarații, de a refuza să dea declarații și/sau să răspundă la întrebări. Procesul-verbal de interogare nu conține nicio mențiune cu privire la tulburări prezente sau anterioare ale funcțiilor sale psihice.
 - 6 K.P. nu a recunoscut comiterea presupusei infracțiuni. Acesta a refuzat să dea declarații, să semneze procesul-verbal și să ia cunoștință de actele din dosar la încheierea urmăririi penale. Interogatoriul nu a fost înregistrat audio-video. La interogatoriu nu a participat niciun avocat. Organul de anchetă nu a solicitat instanței numirea unui avocat al apărării din oficiu. K.P. a fost eliberat din arest la ora 12:31 la 22 iulie 2022.
 - 7 Analiza sângelui prelevat a evidențiat o concentrație de amfetamină (156,2 ng/ml) pe care expertul a calificat-o drept stare „sub influența unei substanțe cu efect similar cu alcoolul”.

- 8 În luna august 2022, un ofițer de poliție a emis o dispoziție de completare a acuzațiilor cu infracțiunea prevăzută la articolul 178a alineatul 1 din Codul penal, care, însă, nu i-a fost comunicată imediat lui K.P. Medicul psihiatru audiat a declarat că gravitatea simptomelor de afecțiune psihică împiedică participarea lui K.P. la procedurile judiciare.
- 9 Dosarele medicale obținute de procuror arată că K. P. fusese internat de mai multe ori în spitale de psihiatrie, începând din anul 2021, inclusiv la 22 iulie 2022 și de la 8 august până la 30 septembrie 2022, pentru tulburări psihice și psihotice.
- 10 Dispoziția de completare a acuzațiilor i-a fost comunicată lui K.P. la 14 octombrie și a fost audiat fără a fi prezent un avocat, în timp ce se afla într-un spital de psihiatrie. A primit informații identice cu cele primite la primul interogatoriu. Interogatoriul nu a fost înregistrat audio-video. K.P. nu a recunoscut acuzațiile care i s-au adus și a refuzat să dea declarații, dar a cerut să i se pună la dispoziție dosarul la încheierea instrucției penale și motivarea în scris a acuzațiilor. Motivarea i-a fost comunicată mamei acestuia la 27 octombrie 2022.
- 11 K.P. a ieșit din spitalul de psihiatrie la 20 octombrie 2022. La 23 noiembrie 2022, expertul a emis expertiza cu privire la substanțele predate de K. P. în momentul reținerii.
- 12 La 2 decembrie 2022, K.P. s-a prezentat la poliție pentru a consulta actele din dosar, dar a renunțat să o mai facă. La acel moment, el nu avea avocat ales și nici unul din oficiu. Acesta nu a formulat nicio cerere de administrare de probe.
- 13 La 15 decembrie, rechizitoriul de trimitere în judecată a lui K.P., redactat de un ofițer de poliție și aprobat de procuror, a fost înaintat către Sąd Rejonowy we Włocławku (Tribunalul districtual din Włocławek). La 17 ianuarie 2023, a fost depusă o împuternicire avocațială semnată de K.P., prin care desemna un avocat.
- 14 Prin decizia din 28 februarie 2023, instanța, în temeiul articolului 344a § 1 din Codul de procedură penală, a retrimis dosarul procurorului de la Prokuratura Rejonowa we Włocławku (Parchetul districtual din Włocławek, Polonia) în vederea completării instrucției penale prin interogarea lui K.P. în prezența avocatului și prin obținerea expertizei psihiatrice cu privire la starea de sănătate psihică a lui K.P. la momentul comiterii faptelor și în timpul procedurii.
- 15 La 3 martie 2023, procurorul a formulat o cale de atac împotriva acestei decizii, susținând că probatoriul nu necesita a fi completat și că documentele medicale obținute nu justificau examinarea lui K.P. de către experți pentru a stabili starea de sănătate psihică a acestuia.
- 16 La 29 martie 2023, Tribunalul regional din Włocławek a anulat decizia din 28 februarie 2023, iar dosarul a fost retrimis la Tribunalul districtual din Włocławek.
- 17 Instanța de trimitere evidențiază că autoritatea ierarhic superioară a Parchetului districtual din Włocławek, care, în calitate de organ de urmărire penală, este parte

în procedura în cauza împotriva lui K.P., este Procurorul general, care este, totodată, Ministrul justiției, iar Procurorul general conduce, personal sau prin intermediul subalternilor săi, activitatea parchetului prin emiterea de ordonanțe, orientări și instrucțiuni.

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

Motivarea aferentă întrebărilor preliminare prima, a doua, a treia, a cincea, a șasea, a șaptea, a noua și a zecea

- 18 Cauza aflată pe rolul instanței de trimitere privește un suspect/acuzat care a fost în trecut tratat în mai multe spitale, în secțiile de psihiatrie. În cadrul anchetei, de la primul interogatoriu până la punerea sub acuzare, acestuia nu i s-a pus la dispoziție un avocat. Nu i-au fost identificate nevoile ca persoană prezumată vulnerabilă și nici nu i s-a oferit posibilitatea de a contesta evaluarea în acest sens. El a fost interogat și în timp ce se afla internat într-o secție a unui spital de psihiatrie. Activitățile de interogare nu au fost înregistrate audio-video. Nu s-a solicitat o expertiză de specialitate cu privire la starea de sănătate psihică a suspectului, respectiv nu s-a stabilit dacă acesta era capabil să conștientizeze însemnătatea faptei sau să își controleze comportamentul în momentul comiterii faptei și nici dacă este capabil să participe la proceduri și să își asigure apărarea în mod independent și rezonabil.
- 19 Astfel, suspectul a fost privat de normele minime de protecție la care are dreptul în temeiul Directivelor 2016/1919 și 2013/48/UE, ca urmare a lipsei de transpunere corectă și cuprinzătoare a acestor directive în ordinea juridică din Polonia.
- 20 Instanța de trimitere subliniază că, în ceea ce privește persoanele vulnerabile (și astfel trebuie considerate, fără îndoială, persoanele care au fost diagnosticate anterior cu o tulburare psihică), Directiva 2016/1919 consolidează caracterul de garanții al dispozițiilor Directivei 2013/48/UE. Aceasta înseamnă că, pentru astfel de persoane, organele de urmărire premergătoare sunt obligate nu numai să identifice situația specială a suspectului și să o evalueze în mod corespunzător, în conformitate cu cerințele Directivei 2016/1919, ci și să se asigure că aceste persoane, în conformitate cu dispozițiile Directivei 2013/48/UE, au acces la un avocat în momentul și în așa fel încât să își poată exercita în mod real și efectiv dreptul la apărare înainte de a fi interogate de poliție sau de alte autorități de aplicare a legii sau de autoritățile judiciare și în momentul în care autoritățile de aplicare a legii sau alte autorități competente efectuează acte de anchetă sau alte acte de strângere de probe.
- 21 Dispozițiile dreptului procesual penal național nu precizează când și sub ce formă ar trebui să aibă loc identificarea (inclusiv evaluarea inițială) a nevoilor suspectului (și a suspectului) și nu introduc *a priori* instituția asistenței juridice provizorii (de urgență) pentru suspect. În conformitate cu articolul 79 alineatul 1

punctele 3 și 4 din Codul de procedură penală, în cadrul procedurilor penale, un acuzat trebuie să aibă un avocat în cazul în care există o îndoială rezonabilă cu privire la faptul că, în momentul comiterii faptei, capacitatea sa de a conștientiza însemnătatea faptei sau de a-și controla comportamentul nu era blocată sau afectată în mod semnificativ (punctul 3) și dacă există o îndoială rezonabilă cu privire la faptul că starea sa de sănătate psihică îi permite să participe la procedură sau să își asigure apărarea în mod independent și rezonabil (punctul 4). Totuși, aceste cazuri de obligativitate a apărării nu sunt în niciun fel susținute de cerința prevăzută de dispozițiile procedurale naționale ca o astfel de situație să fie identificată și evaluată imediat de către organul de urmărire premergătoare, iar în conformitate cu articolul 79 alineatul 3 din Codul de procedură penală, în cazurile prevăzute la articolul 79 alineatul 1 punctele 3 și 4 din Codul de procedură penală, participarea avocatului este, în principiu, obligatorie abia în faza de judecată.

- 22 Or, efectuarea de acte de identificare și de acordare a asistenței juridice, chiar și de urgență, suspectului, în special încă înainte de primul interogatoriu din faza premergătoare judecătii, constituie, în opinia Curții de trimitere, o cerință a Directivei 2016/1919 și a Directivei 2013/48/UE. Totuși, această cerință nu este implementată în ordinea juridică din Polonia. Recunoașterea eficacității directe în acest sens a directivelor menționate ar face posibilă efectuarea de acte de identificare și de acordare a unei asistenței juridice, fie ea doar de urgență, suspectului înainte de primul interogatoriu și exercitarea deplină a drepturilor acestuia în calitate de suspect. Chiar în timpul primului interogatoriu se manifestă cea mai mare vulnerabilitate a persoanei interogate și susceptibilitatea acesteia de a ceda la eventuale presiuni.
- 23 Totodată, dispozițiile dreptului penal polonez nu prevăd nici înregistrarea interogatoriului unei persoane căreia i se aplică Directiva 2016/1919 și Recomandarea Comisiei. Instanța de trimitere înțelege că recomandările sunt acte neobligatorii (soft law), însă acestea au totuși o funcție informativă și explicativă în raport cu dispozițiile celor două directive. Instanțele naționale sunt totuși obligate să țină seama de recomandările emise de instituțiile Uniunii Europene atunci când acestea sunt de natură să clarifice interpretarea altor dispoziții ale dreptului Uniunii. Recomandarea privind realizarea unei înregistrări audio-video este menită să întărească garanțiile procedurale pentru suspect, permițând, printre altele, să se analizeze dacă organele de aplicare a legii au evaluat fără întârzieri nejustificate dacă există motive pentru acordarea de asistență judiciară (chiar dacă numai de urgență). O astfel de evaluare premergătoare ar trebui, de asemenea, să se reflecte sub forma unui act de procedură. Aceasta nu implică neapărat o decizie susceptibilă a fi atacată, dar ar trebui să fie un drept revizibil.
- 24 Deși posibilitatea de a realiza o înregistrare audio-video a interogatoriului unui suspect este prevăzută la articolul 147 alineatul 1 din Codul de procedură penală, acesta nu prevede însă situația interogatoriului din faza premergătoare judecătii al unui suspect în privința căruia ar trebui să existe o prezumție de vulnerabilitate. În practică, nu se fac astfel de înregistrări în această fază a procedurii. La rândul său, absența unei astfel de înregistrări nu permite o evaluare *ex-post* dacă s-a încercat

identificarea și evaluarea vulnerabilității suspectului și dacă acesta a fost capabil să înțeleagă instrucțiunile.

- 25 În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2016/1919, dreptul de a solicita numirea unui avocat din oficiu se materializează deja în momentul privării de libertate, și anume în momentul reținerii (litera a), sau în timpul derulării anumitor acte de strângere de probe la care suspectul poate sau trebuie să participe (litera c), așadar și în faza premergătoare judecării, înainte de interogarea de către poliție sau o altă autoritate sau înainte de efectuarea actelor de cercetare sau de strângere de probe.
- 26 Instanța de trimitere subliniază că, în dreptul procesual polonez, nu există niciun mecanism care să contracareze sau să sancționeze omisiunea unui organ de aplicare a legii în această privință. Această lipsă anulează adesea dreptul suspectului la apărare.
- 27 În opinia acestei instanțe, având în vedere expirarea termenului de transpunere a Directivei 2016/1919 (la 25 mai 2019) și expirarea termenului de transpunere a Directivei 2013/48/UE (27 noiembrie 2016), drepturile prevăzute de aceste directive ar trebui să se aplice direct cetățenilor care se află în raporturi verticale. Cu toate acestea, în cadrul procedurilor premergătoare, dispozițiile corespunzătoare ale acestor directive sunt ignorate.
- 28 În opinia instanței de trimitere, principala problemă legată de nepunerea în aplicare a Directivei 2016/1919 și a Directivei 2013/48/UE, precum și de neaplicarea Recomandării Comisiei, este garantarea dreptului la un avocat pentru persoanele în privința cărora există prezumția de vulnerabilitate și care ar trebui să beneficieze de asistență judiciară încă din momentul în care începe să planeze asupra lor suspiciunea comiterii unei infracțiuni. Fără asistență judiciară, este posibil ca persoana vizată de Directiva 2016/1919 să nu știe la ce are dreptul și în ce măsură.
- 29 În conformitate cu articolul 31 alineatele 1 și 2 din Codul penal polonez, o persoană care, din cauza unei boli psihice, a unui handicap psihic sau a altei tulburări a funcțiilor psihice, nu era capabilă, la momentul săvârșirii infracțiunii, să conștientizeze însemnătatea acesteia sau să își controleze comportamentul, nu comite o infracțiune, iar în cazul în care, la momentul săvârșirii infracțiunii, capacitatea de a conștientiza însemnătatea faptei sau de a-și controla comportamentul era semnificativ limitată, instanța poate să aplice o diminuare excepțională a pedepsei. Potrivit instanței de trimitere, este inacceptabil ca din cauza neidentificării în faza premergătoare judecării să se ajungă la trimiterea în judecată a unei astfel de persoane.
- 30 În sensul dreptului Uniunii, în cadrul procedurilor penale, suspectii și acuzații în privința cărora există prezumția de vulnerabilitate date fiind îndoielile cu privire la starea lor fizică și psihică trebuie să aibă un avocat (asistență judiciară) în conformitate cu legislația națională [articolul 79 alineatul 1 punctele 3 și 4 din

Codul de procedură penală] și cu Directiva 2013/48/UE și Directiva 2016/1919. În conformitate cu considerentul (19) al Directivei 2016/1919, statul are obligația de a oferi persoanei în cauză asistență judiciară fără întârzieri nejustificate și cel târziu înainte de primul interogatoriu. În cazul în care acest lucru nu este posibil, instituțiile din faza premergătoare judecării ar trebui să acorde cel puțin asistență judiciară gratuită de urgență sau provizorie înainte de un astfel de interogatoriu sau de acte de strângere de probe.

- 31 Totodată, dispozițiile Codului de procedură penală polonez reglementează în mică măsură aspectele legate de accesul real și efectiv la apărarea obligatorie și nu reglementează deloc aspectul prezenței avocatului unui suspect înainte de primul interogatoriu și în timpul actelor la care participă suspectul, chiar și în cazul apărării obligatorii.
- 32 Necesitatea ca, în temeiul articolului 313 alineatul (1) din Codul de procedură penală, suspectul să fie interogat imediat după comunicarea rechizitoriului de trimitere în judecată, în absența unui temei juridic care să permită acordarea de asistență judiciară din oficiu, chiar și de urgență sau provizorie, este contrară dreptului de a avea acces la un avocat „înainte de interogatoriu” prevăzut de directivele menționate. Articolul 301 din Codul de procedură penală prevede că, în cadrul actelor premergătoare procesului, suspectul este interogat în prezența avocatului său numai dacă cere acest lucru, iar neprezentarea avocatului nu împiedică interogatoriul.
- 33 Pentru a asigura efectivitatea dreptului Uniunii în raport cu împrejurările din prezenta cauză, instanța de trimitere invocă principiul efectului direct al directivelor Uniunii netranspuse sau transpuse incorect. În opinia instanței de trimitere, dispozițiile Directivei 2019/1919, citate la întrebările 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9 și 10, coroborate cu Recomandarea Comisiei și cu dispozițiile Directivei 2013/48/UE, care se aplică și suspectilor, sunt clare și precise și nu dau naștere la îndoieli de interpretare. Totodată, acestea au un caracter necondiționat. Prin urmare, instanța de trimitere dorește să obțină confirmarea faptului că dispozițiile sus-menționate îndeplinesc criteriul efectului direct.

Motivarea întrebărilor preliminare a patra și a opta

- 34 Instanța de trimitere precizează că, în opinia sa, există un conflict între normele de drept intern (Codul de procedură penală) și dreptul Uniunii. Instanța de trimitere dorește să se constate că, în lipsa unei transpuneri corecte a dreptului Uniunii și având în vedere efectul direct al dispozițiilor directivelor în măsura arătată mai sus, instanțele judecătorești, și toate celelalte autorități ale statului care asigură administrarea justiției în toate fazele acesteia, sunt obligate să nu țină seama de dispozițiile de drept național care contravin dreptului Uniunii. Reglementările de procedură în vigoare în prezent în Polonia nu numai că nu conțin soluții suficient de precise care să garanteze persoanei interesate deplinătatea drepturilor prevăzute în Directivele 2016/1919 și 2013/48, dar conțin chiar norme care împiedică o interpretare pro-europeană a prevederilor procedurale.

- 35 Articolul 79 alineatul 3 din Codul de procedură penală prevede că participarea avocatului este obligatorie numai la ședința de judecată și la acele audieri la care trebuie să participe în mod obligatoriu inculpatul.
- 36 Articolul 301 din Codul de procedură penală prevede că suspectul este interogat cu participarea unui avocat desemnat din oficiu numai la cererea sa, iar neprezentarea avocatului la interogatoriu (indiferent de cauza neprezentării) nu împiedică interogarea. Prin urmare, interogarea unui suspect (sau chiar a unei persoane suspectate) care ar putea fi într-o situație de vulnerabilitate sau vulnerabil, fără a i se permite accesul la un avocat și fără a i se garanta participarea acestuia la actele de procedură nu constituie o încălcare a normelor cuprinse în Codul de procedură penală. De asemenea, dreptul penal polonez nu conține prevederi referitoare la acordarea de asistență de urgență sau provizorie încă din etapa de identificare a nevoilor persoanei suspectate. În cadrul procedurilor premergătoare judecătii, se întâmplă frecvent ca procurorul să solicite instanței numirea unui apărător din oficiu pentru suspect doar după obținerea unui aviz al unui expert, în timp ce suspectul este deja supus unui prim interogatoriu și acuzat.
- 37 Caracterul general al articolului 301 din Codul de procedură penală are drept consecință, în opinia instanței de trimitere, neconcretizarea obligației de interogare a suspectului cu participarea unui avocat, pe care acesta o prevede. În timp ce - ca și în cazul lui K.P. - procurorul culege informații suplimentare cu privire la starea de sănătate a suspectului, se desfășoară în paralel acte de strângere de probe, fără participarea unui avocat. Într-o astfel de situație, cele mai importante acte premergătoare judecătii au loc față de suspect fără participarea unui avocat.
- 38 Dispozițiile dreptului procesual penal polonez cu privire la cele menționate mai sus, fie nu respectă dispozițiile directivelor, fie contravin acestora. Prin urmare, instanța de trimitere consideră că este esențial ca atât instanțele, cât și toate autoritățile statului care administrează justiția să nu țină seama de acele dispoziții de drept național care împiedică aplicarea efectivă a dreptului Uniunii în materia în discuție. În schimb, în cazul în care este suficientă aplicarea unei interpretări conforme, atât instanțele judecătorești, cât și celelalte autorități ale statului care administrează justiția sunt obligate să aplice acest instrument.
- 39 De asemenea, instanța de trimitere mai remarcă posibila contradicție cu textul considerentului (27) din Directiva 2016/1919 a dispoziției de la articolul 344a din Codul de procedură penală, care permite trimiterea cauzei la parchet pentru a se completa cercetarea sau ancheta în cazul în care din dosar reiese că aceasta prezintă lacune semnificative, în special în privința găsirii de probe, iar luarea măsurilor necesare de către instanță ar provoca dificultăți considerabile. Cu toate acestea, acesta pune accentul pe lipsa probelor din dosar, fără a se referi la nerespectarea garanțiilor procedurale ale suspectului.

Motivarea aferentă întrebărilor a unsprezecea, a douăsprezecea și a treisprezecea

- 40 Prin întrebările 11, 12 și 13, instanța de trimitere urmărește identificarea unei căi de atac efective care să-i asigure suspectului în procedura penală pendinte în fața instanței de trimitere eliminarea efectelor încălcării drepturilor sale în temeiul Directivei 2016/1919 și, suplimentar, în temeiul Directivei 2013/48. Necesitatea unei asemenea căi de atac decurge din articolul 8 din Directiva 2016/1919 și din articolul 12 din Directiva 2013/48.
- 41 În ceea ce privește dreptul la asistarea de către un avocat și în ceea ce privește consecințele încălcării acestui drept, Directiva 2013/48 și Directiva 2016/1919 fac trimitere la jurisprudența actuală a Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”) și, prin urmare, indică necesitatea respectării în această privință a standardelor de la Strasbourg.
- 42 Instanța de trimitere atrage atenția în special asupra hotărârilor Curții EDO în cauzele *Salduz*, *Ibrahim și Beuze*, concluzionând că jurisprudența Curții EDO arată că nu este acceptabil să se facă uz în faza judecătii de proba cu declarațiile date de acuzați la începutul procedurii penale, în condițiile în care aceștia nu au beneficiat de dreptul de a fi asistați de un avocat și nu au fost suficient de bine informați cu privire la consecințele pe care le-ar putea avea darea de declarații.
- 43 În lumina jurisprudenței Curții EDO, nerespectarea dreptului la apărare este, prin urmare, un motiv serios pentru a nu lua în considerare probele obținute în condițiile unei astfel de nerespectări. Cu toate acestea, în conformitate cu dreptul intern polonez, o astfel de abordare este exclusă de articolul 168a din Codul de procedură penală, conform căruia probele nu pot fi declarate inadmisibile doar pe motiv că au fost obținute cu încălcarea normelor de procedură sau prin comiterea unei infracțiuni menționate la articolul 1 din capitolul 1 (condiții de răspundere penală) din Codul penal, cu excepția situației în care probele au fost obținute în legătură cu exercitarea atribuțiilor oficiale de către un funcționar public, ca urmare a: unui omor, a unei vătămări corporale comise cu intenție sau a unei privări de libertate. Deși este adevărat că legiuitorul european, în Directiva 2013/48/UE, nu a introdus o interdicție generală privind utilizarea probelor obținute într-un mod care încalcă dreptul de a avea acces la un avocat, acesta a instituit totuși o cerință ca evaluarea acestora să se facă într-un mod specific, ținând seama de necesitatea de a garanta echitatea procedurii pentru acuzat/suspect.
- 44 Din acest motiv, instanța de trimitere consideră că dispozițiile referitoare la o cale de atac efectivă din Directiva 2013/48/UE implică faptul că instanța trebuie să nu țină seama de dispozițiile articolului 168a din Codul de procedură penală atunci când examinează declarațiile unui suspect/acuzat care nu a beneficiat de dreptul de a fi asistat de un avocat și să declare inadmisibil actul efectuat în acest mod. Ulterior, instanța ar trebui să urmărească excluderea din mijloacele de probă a actului de procedură inadmisibil și repetarea acestuia, astfel încât actul de procedură să fie legal din punctul de vedere al dreptului la prezența unui avocat.

Pentru a obține acest rezultat, instanța ar trebui, într-o astfel de situație, să recurgă la instituția retrimiterii cauzei în faza cercetării premergătoare (articolul 344a Codul de procedură penală), obligând procurorul să elimine încălcările.

- 45 Instanța de trimitere subliniază că, în prezenta cauză, au existat mai multe încălcări ale drepturilor suspectului (interogatoriu fără prezența unui avocat și, în plus, în două situații, în condiții care ridică îndoieli cu privire la capacitatea suspectului de a înțelege sensul actelor desfășurate cu participarea sa și de a se exprima liber, inclusiv într-un spital de psihiatrie), a căror eliminare nu este posibilă în faza de procedură judiciară, și a căror existență afectează în mod semnificativ aprecierea legalității modului de administrare a probelor strânse în cauză.
- 46 Astfel, instanța de trimitere consideră că instituția articolului 344a din CPP este singura cale de atac efectivă și disponibilă în procedura penală poloneză, astfel cum este menționată la articolul 12 din Directiva 2013/48/UE, care este capabilă să înlăture efectiv încălcările din faza procedurii premergătoare judecării în ceea ce privește dreptul la apărare al suspectului în această fază a procedurii.

Motivarea aferentă întrebărilor a paisprezecea și a cincisprezecea

- 47 Instanța de trimitere dorește să stabilească dacă procurorul este obligat să recunoască efectul direct al dispozițiilor acestei directive după expirarea termenului de transpunere a acesteia. Instanța de trimitere consideră că organele de urmărire penală poloneze nu recunosc un astfel de efect în cursul procedurii premergătoare judecării și își întemeiază deciziile adoptate exclusiv pe dispozițiile legii poloneze, ceea ce exclude relevanța Directivei 2016/1919 în ordinea juridică poloneză.
- 48 Odată finalizate procedurile premergătoare judecării și după trimiterea rechizitoriului la instanță, parchetul devine parte la procedură. Totuși, până în acel moment, acesta este autoritatea care desfășoară procedurile și, prin urmare, exercită justiția *sensu largo*. Acesta poate pune sub acuzare și trimite în judecată o persoană, dar poate, de asemenea, să claseze procedura. În conformitate cu articolul 6 din Legea privind Ministerul Public, procurorul este obligat să întreprindă acțiunile prevăzute de lege, ghidându-se după principiul imparțialității și al tratamentului egal al tuturor cetățenilor. Din aceasta ar trebui să se deducă obligația de a asigura respectarea dreptului Uniunii. Cu toate acestea, în cadrul procedurilor premergătoare judecării cu privire la persoane vizate de protecția prevăzută în Directiva 2016/1919, care nu a fost pe deplin transpusă, au loc încălcări ale unor drepturi.
- 49 Făcând trimitere la jurisprudența Curții, printre altele la Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (parchetele din Lübeck și Zwickau), C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, instanța de trimitere consideră că atributul independenței trebuie să caracterizeze și organele de urmărire penală ori de câte ori acestea aplică dreptul Uniunii. Instanța de trimitere arată că, în consecință, în această hotărâre,

Curtea a adus critici severe asupra situațiilor în care garantarea drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene este încredințată unui organism căruia puterea executivă (Ministrul justiției) îi poate da dispoziții obligatorii, subliniind că acest lucru este incompatibil cu principiul garantării dreptului la o protecție juridică efectivă.

- 50 Cu toate acestea, în sistemul polonez de drept penal, parchetele de grad superior parchetului districtual și Procurorul general (care este, în același timp, și Ministrul justiției, adică puterea executivă), pot decide în orice moment și în orice cauză ca parchetul districtual să rețină o altă calificare juridică a faptei comise decât cea inițială, să ceară aplicarea unei măsuri preventive sub forma arestului, să aplice măsuri preventive cu caracter de limitare a libertății, să formuleze un act de acuzare sau să claseze procedurile sau să ignore efectul direct al unei dispoziții dintr-o directivă care nu a fost transpusă în ordinea juridică poloneză în termenul prevăzut.
- 51 Ministrul justiției, în conformitate cu articolul 1 alineatul 2 din Legea privind Ministerul Public, deține funcția de Procuror general și, în conformitate cu articolul 13 alineatul 2 din Legea privind Ministerul Public, are în subordine parchetele din cadrul Ministerului Public. Acesta are competența de a emite ordonanțe, orientări și instrucțiuni (articolul 13 alineatul 1 din Legea privind Ministerul Public), iar procurorul din cadrul parchetului este obligat să execute ordonanța sau instrucțiunea emisă de superiorul său sau chiar orientările acestuia.
- 52 Independența procurorilor garantează persoanei că instituția va respecta statul de drept. Aceasta reprezintă o garanție a dreptului la un proces echitabil și imparțial. Cu toate acestea, în actualul sistem de norme din Republica Polonă, o persoană care este *de facto* un politician, care este în același timp Ministrul justiției și Procurorul general, poate influența cursul oricărei proceduri penale și poate chiar, indirect (prin așa-numitul „efect de înghețare”), să influențeze deciziile unei instanțe și, cu atât mai mult, pe procurorii de la parchetele din subordinea sa.
- 53 În contextul practicării așa-numitului „efect de înghețare” asupra procurorilor, instanța de trimitere invocă articolul 106 alineatul 3 din Legea privind Ministerul Public, care prevede posibilitatea de a delega un procuror, fără consimțământul acestuia, la un parchet care își are sediul în localitatea de reședință a celui delegat sau la un parchet din localitatea în care se află sediul parchetului care este locul de muncă al delegatului, pentru o perioadă de 12 luni în decursul unui an. Asemenea detașări ar trebui să aibă un caracter excepțional, însă, în perioada 4 martie 2016-31 decembrie 2019, cel puțin 60 de procurori au fost transferați la unități de grad inferior ca un fel de pedeapsă disciplinară. O altă formă – la fel de severă – de pedeapsă disciplinară aparte este detașarea unui procuror la un alt parchet din afara locului său de muncă sau de reședință pentru o perioadă de până la șase luni, fără consimțământul acestuia. Instanța de trimitere consideră că încercarea de influențare (utilizarea „efectului de înghețare”) asupra unei autorități judiciare poate fi dictată de intenția ca aceasta să nu aplice direct dreptul Uniunii.

- 54 Interpretarea Curții în această privință este necesară pentru a clarifica aspectul dacă principiile dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că se opun unor dispoziții de drept național susceptibile să facă posibilă exercitarea unei presiuni asupra autorităților judiciare în așa fel încât să limiteze sau să elimine aplicabilitatea directă a dreptului Uniunii de către aceste autorități, în special unor dispoziții de drept național care descurajează un judecător sau un procuror ca, dorind să garanteze deplina efectivitate a normelor Uniunii, acesta să nege efectele unui astfel de drept național. În lipsa unui răspuns la aceste întrebări, există un risc considerabil ca, indiferent de răspunsurile la întrebările 1-12, această hotărâre să nu poată fi executată în dreptul național din cauza existenței în ordinea juridică națională a unor mecanisme de natură represivă (retrogradarea sau transferul menționate) și de ingerință (orientări și ordonanțe) care pot împiedica în mod efectiv acest lucru.
- 55 În temeiul articolului 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, Tribunalul districtual din Włocławek solicită aplicarea procedurii accelerate.

DOCUMENT DELIBERÉ